

Goran Persson

**Το Σουηδικό μοντέλο
12 χρόνια εμπειρίας στην κυβέρνηση για τη δημιουργία μιας
σύγχρονης κοινωνίας**

ΟΠΕΚ - Αθήνα Μουσείο Μπενάκη - 30 Ιανουαρίου 2006.

Αγαπητοί:

τ. Πρωθυπουργέ Κώστα Σημίτη,
Μέλη της κυβέρνησης και του Κοινοβουλίου,
Μέλη του Ομίλου Προβληματισμού για τον Εκσυγχρονισμό της Κοινωνίας
Εκπρόσωποι του επιχειρηματικού κόσμου
και της κοινωνίας των πολιτών,
Συμμετέχοντες στην εκδήλωση,

Είναι τιμή για μένα που είμαι φιλοξενούμενός σας απόψε,

Μου ζητήθηκε να μιλήσω για τις θεμελιώδεις αρχές του Σουηδικού μοντέλου και τον τρόπο που επιλέξαμε να οικοδομήσουμε την κοινωνία μας.

Θα το κάνω με την εμπειρία που απέκτησα κατά τα 12 χρόνια που ήμουν Υπουργός Οικονομικών και Πρωθυπουργός της Σουηδίας.

Η Σουηδία εξετάζεται συχνά ως ένα ενδιαφέρον μοντέλο, γι' αυτούς που αναζητούν καλές πρακτικές στην οικονομική ανάπτυξη, στον ανταγωνισμό, στην παραγωγικότητα και την πρόνοια.

Αλλά μια δεκαετία πριν, η Σουηδία αντιμετωπιζόταν τελείως διαφορετικά – ως ανησυχητικό φαινόμενο.

Λοιπόν, επιστρέψτε μου να μιλήσω για τον εκσυγχρονισμό – αλλά επίσης για τον μακρύ και δύσκολο τρόπο μετάβασης από την κρίση στην ανάπτυξη.

***

Κυρίες και κύριοι

Όταν το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ παρουσίασε τις τελευταίες του εκτιμήσεις για τον ανταγωνισμό στην παγκόσμια οικονομία, κατά κάποιο τρόπο έδωσε την απάντησή:

Στην λίστα των δέκα καλύτερων χωρών βλέπουμε τις τρεις Σκανδιναβικές χώρες – την Φιλανδία, την Σουηδία και την Δανία.

Η Σουηδία κατείχε την τρίτη θέση. Πέρυσι ανεβήκαμε και ξεπεράσαμε τις Ηνωμένες Πολιτείες που έπεσαν από την πρώτη στην έκτη θέση.

Σε μόλις δέκα χρόνια μετατραπήκαμε από χώρα που βρισκόταν σε κρίση σε μια από τις πιο ανταγωνιστικές χώρες του κόσμου.

- Φέτος, για δέκατη χρονιά στην σειρά, έχουμε πλεόνασμα στα δημόσια έσοδα
- Κατά την διάρκεια των 12 τελευταίων ετών, είχαμε μια αύξηση της απασχόλησης πάνω από 400.000 θέσεις.
- Πετύχαμε τον στόχο μας για ποσοστό απασχόλησης κοντά στο 80%
- Η ανεργία ελαττώνεται με ταχείς ρυθμούς. Τα τελευταία στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι από τον Δεκέμβριο του 2006 τα επίπεδα της ανοιχτής ανεργίας είναι 4,4%
- Κατά την διάρκεια των περασμένων δεκαετιών είχαμε υψηλότερο ποσοστό ανάπτυξης τόσο από την ΕΕ όσο και από του ΟΟΣΑ. Ο μέσος όρος μας ήταν 3%.

- Το ποσοστό ανάπτυξης για το 2006 ήταν 4,4%. Η πρόγνωση για το 2007 είναι 3,5%
- Περάσαμε από ένα έλλειμμα στο εξωτερικό μας εμπορικό ισοζύγιο σε ένα σημαντικό πλεόνασμα.
- Έχουμε χαμηλό και σταθερό πληθωρισμό και ανταγωνιστικά επιτόκια, κάτω από τα γερμανικά επίπεδα

Όταν τοποθετήθηκε Υπουργός Οικονομικών το 1994, η χώρα είχε περάσει από τρία χρόνια οικονομικής ύφεσης και οι αριθμοί ήταν πολύ διαφορετικοί:

- Το δημόσιο χρέος είχε διπλασιαστεί και αντιστοιχούσε στο 84% του ΑΕΠ (σήμερα βρίσκεται στο 40%)
- Τα δημόσια οικονομικά μας βρίσκονταν σε μία από τις χειρότερες στιγμές. Τα ελλείμματα ήταν πάνω από το 10% του ΑΕΠ
- Τα καταγεγραμμένα υψηλά επιτόκια προκαλούσαν μαρασμό στις επενδύσεις και την παραγωγή (500%)
- Η δυσπιστία των ξένων απέναντι στην σουηδική οικονομία ήταν έντονη
- Η ύπαρξη του σουηδικού μοντέλου ήταν εξαρτημένη από κεφάλαια που δανειζόμασταν από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίων.

Παρ' όλα αυτά χρειάστηκαν όμως, λίγα χρόνια για να εξισορροπήσουμε τον προϋπολογισμό. Επιλέξαμε μια «βίαια» στρατηγική γνωρίζοντας ότι θα ήταν επώδυνη και θα μείωνε τις πιθανότητες να επανεκλεγούμε.

Αλλά προχωρήσαμε. Δεν υπήρχε άλλη λύση. Ένα ευπρεπές και δίκαιο κράτος εξαρτάται από ένα ελεγχόμενο προϋπολογισμό. Η εμπιστοσύνη στο κράτος πρόνοιας θα κλονιζόταν αν ο κόσμος άρχιζε να προβληματίζεται για το κατά πόσο μπορούμε να το αντέξουμε ή όχι.

Αλλά έχουμε κλείσει σήμερα αυτό το θλιβερό κεφάλαιο της σουηδικής ιστορίας. Είμαστε ξανά ελεύθεροι να κινηθούμε προς τα εμπρός, προς κατευθύνσεις που εμείς επιλέγουμε.

Η μητέρα μου μου έδωσε κάποτε μια πολύτιμη συμβουλή που ισχύει ακόμη σήμερα: ποτέ μην σπαταλάς χρήματα που δεν έχεις! Αυτή η συμβουλή με καθοδήγησε ως Υπουργό των Οικονομικών και Πρωθυπουργό.

Δεν θεωρείται υπεύθυνη στάση για καμία κυβέρνηση να αυξάνει το δημόσιο χρέος, δεν δικαιούται καμία κυβέρνηση να αναλάβει την ευθύνη της διακυβέρνησης της χώρας χωρίς την θέληση ή τη δύναμη για τις απαραίτητες αλλά δυσάρεστες αποφάσεις που εξασφαλίζουν βιωσιμότητα στα δημόσια οικονομικά.

Θα υποστήριζα ότι η οικονομία είναι εύκολη αν διέπεται από αυτή την αρχή. Η δυσκολία βρίσκεται στην αναζήτηση εντολής από το Κοινοβούλιο και από τον κόσμο για τον οποίο πρέπει να γίνουν οι αλλαγές.

***

Πως επιτεύχθηκε λοιπόν η ανάκαμψη της σουηδικής οικονομίας;

Υπάρχουν πολλές εξηγήσεις. Θα περιγράψω, εν συντομία, κάποιες από αυτές.

Μετά την αλλαγή της κυβέρνησης, ήταν απαραίτητο να βάλουμε τα δημόσια οικονομικά στο σωστό δρόμο με γρήγορο και αποφασιστικό τρόπο. Το κάναμε με την βοήθεια της αύξησης των φόρων και της περικοπής των δαπανών.

Αυτά τα μέτρα αποκατέστησαν την εμπιστοσύνη των ξένων, βοήθησαν στην περικοπή πάνω από το μισό των επιτοκίων και στην διαφύλαξη του κράτους πρόνοιας.

Γλιτώσαμε από τον πληθωρισμό στην οικονομία. Ακόμη και σήμερα ο πληθωρισμός είναι χαμηλός – μόλις 1,6%.

Αυτό το πετύχαμε μέσω των μοναδικής υπευθυνότητας που επέδειξαν οι εκπρόσωποι των εργαζομένων επιδιώκοντας υπεύθυνες συμβάσεις εργασίας. Από τότε όμως, οι μισθωτοί έχουν λάβει ουσιαστικές πραγματικές αυξήσεις, χάρη στο χαμηλό πληθωρισμό.

Ενταχθήκαμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Είμαι εντελώς πεπεισμένος ότι χωρίς την κίνηση αυτή δεν θα είχε επικρατήσει το ίδιο καλό κλίμα στις επενδύσεις και την παραγωγή. Για μια ανοιχτή και σύγχρονη χώρα σαν την Σουηδία, η ένταξή μας στην ΕΕ ήταν απολύτως απαραίτητη.

Εφαρμόσαμε σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομική πολιτική.

Η σουηδική Κεντρική Τράπεζα έγινε ανεξάρτητη. Εισαγάγαμε μια νέα δημοσιονομική πολιτική στα δημόσια οικονομικά που συμπεριλάμβανε πλαφόν στις δαπάνες για πολλά χρόνια.

***

Κύριες και κύριοι,

Επέλεξα να παραθέσω αυτά τα γεγονότα γιατί αρκετές φορές υποστηρίζεται ότι χώρες με εκτεταμένες δημόσιες δαπάνες, όπως η Σουηδία, δεν μπορούν να καταστούν αποτελεσματικά και με επιτυχή ανάπτυξη έθνη.

Όσο μεγαλύτερη είναι η αναδιανομή σε μια κοινωνία τόσο λιγότερο, λέγεται, ότι οι άνθρωποι θέλουν να επενδύσουν στην εργασία τους. Υποστηρίζεται ότι ένας εκτεταμένος δημόσιος τομέας και υψηλοί φόροι παρακωλύουν την πρόοδο και την ανάπτυξη.

Υποστηρίζω σθεναρά ότι η ανάπτυξη στην Σουηδία κατά τις τελευταίες δεκαετίες απέδειξε ότι ο συλλογισμός αυτός είναι λάθος.

Παρά τους υψηλούς μας φόρους, έχουμε υψηλότερα επίπεδα εργασίας από τις περισσότερες άλλες χώρες.

Παρά τις υψηλές μας δημόσιες δαπάνες, είχαμε μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη τα προηγούμενα 10-12 χρόνια από το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ.

Παρά το μέγεθος του δημοσίου τομέα μας, διαθέτουμε ένα δυναμικό και επεκτεινόμενο επιχειρηματικό τομέα που ανταγωνίζεται επιτυχώς στις παγκόσμιες αγορές.

Κατά την άποψή μου, ο πιο σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης δεν είναι το ύψος των φόρων, αλλά ο τρόπος με τον οποίο επιβάλλονται και εισπράττονται.

Το πιο σημαντικό πράγμα είναι πώς τα έσοδα χρησιμοποιούνται.

***

Κύριες και Κύριοι,

Όλες οι βιομηχανικές χώρες επιδιώκουν κάποιου είδους κοινωνική πολιτική, υπάρχουν όμως διαφορές στις προτεραιότητες και στον βαθμό φιλοδοξίας που δείχνει η καθεμία για να την υλοποιήσει.

Όπως τα ξεχωρίζω εγώ, υπάρχουν τρία ξεχωριστά κοινωνικά μοντέλα που χρησιμοποιούνται σήμερα στον αναπτυσσόμενο κόσμο:

- το φιλελεύθερο και κατευθυνόμενο από την αγορά μοντέλο, το οποίο συναντάει κανείς σε χώρες όπως οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Αυστραλία.
- Το συντηρητικό μοντέλο, το οποίο κυριαρχεί στις χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης όπως η Γαλλία, η Γερμανία και η Ιταλία και τέλος
- το γενικό κοινωνικό μοντέλο, που πιο ευδιάκριτα εκπροσωπείται από την Σουηδία και τις υπόλοιπες σκανδιναβικές χώρες.

Το γενικό κοινωνικό μοντέλο – για το οποίο θα μιλήσω σήμερα – έχει μια σειρά από τυπικά χαρακτηριστικά:

Είναι προσιτό σε όλους τους πολίτες, είναι υψηλών προδιαγραφών και παρέχει καλή οικονομική κάλυψη στις περιπτώσεις ασθένειας, ανεργίας ή εργατικού ατυχήματος ενώ μεριμνά για τους ηλικιωμένους και τις οικογένειες με παιδιά.

Τόσο οι υπηρεσίες πρόνοιας και κοινωνικής ασφάλισης - όσο άλλες μορφές υποστήριξης στα νοικοκυριά – απευθύνονται σε ολόκληρο τον πληθυσμό και όχι μόνο στους χαμηλόμισθους και στις πιο ευπαθείς ομάδες.

Η κοινωνική ασφάλεια βασίζεται στην αρχή της «απώλειας του μισθού σου». Αυτό σημαίνει ότι μπορείς, πράγματι, να διατηρήσεις το οικονομικό σου επίπεδο όταν χάσεις την εργασία σου, αρρωστήσεις, πέσεις θύμα εργατικού ατυχήματος ή συνταξιοδοτηθείς.

Το γενικό μοντέλο επίσης, παρέχει την καλύτερη αναδιανομή των πόρων, μεταξύ υψηλόμισθων και χαμηλόμισθων, υγιών και ασθενών πολιτών, μεταξύ αυτών που έχουν δουλειές και των ανέργων, μεταξύ των διαφορετικών γενεών.

Οι διαφορές στα οικονομικά επίπεδα μεταξύ των νοικοκυριών μειώνονται δραματικά όταν όλες οι διαστάσεις της κοινωνικής πολιτικής και της φορολόγησης λαμβάνονται υπόψη. Είναι επίσης ένας τρόπος να διατηρηθεί η χώρα ενωμένη, να μειωθούν οι κοινωνικές εντάσεις.

Το μοντέλο επίσης προϋποθέτει υψηλή απασχόληση. Το να έχεις πολύ κόσμο να εργάζεται αποτελεί ακριβώς το θεμέλιο του γενικού κοινωνικού συστήματος μας.

***

Ποια είναι λοιπόν τα προτερήματα του γενικού κοινωνικού μοντέλου;

Θα ήθελα να επισημάνω, εν συντομία, κάποια από τα σημαντικότερα.

Είναι σωστό και δίκαιο, εφόσον όλοι απολαμβάνουν τα κοινωνικά αγαθά, ενώ το μοντέλο βοηθάει στην αναδιανομή μέσα στην κοινωνία.

Είναι ασφαλές και σταθερό, εφόσον συνεπάγεται τόσο δικαιώματα όσο και υποχρεώσεις για τους πολίτες, ενώ παρέχει οικονομική προστασία απέναντι στα απρόβλεπτα συμβάντα.

Προστατεύει τους πιο ευάλωτους, εφόσον το μοντέλο αυτό παρέχει περισσότερους πόρους για αναδιανομή συγκριτικά με τα άλλα μοντέλα – για τους λιγότερο εύπορους, για παράδειγμα.

Περιορίζει την γραφειοκρατία και τις ταπεινωτικές πρακτικές, εφόσον βασίζεται σε μια πολύ περιορισμένη χρήση δοκιμασμένων μεθόδων.

Αυξάνει την αποτελεσματικότητα της οικονομίας εφόσον συμβάλλει στην μείωση των επιπτώσεων της περιθωριοποίησης και περιορίζει τις επιπτώσεις του φαινομένου της «διαίωσης της φτώχειας» για τους χαμηλόμισθους.

Ως Σοσιαλδημοκράτης, υποστηρίζω ότι η γενική κοινωνική πολιτική συμβάλλει στην σταθερότητα και την συνοχή στην κοινωνία μας και ότι ενισχύει την ατομική ελευθερία και ανεξαρτησία.

Υποστηρίζω επίσης ότι το μοντέλο αυτό οδηγεί στον εκσυγχρονισμό, με τέτοιο τρόπο ώστε καθιστά την κοινωνία μας ανοιχτή στις αλλαγές και αποτελεί το κλειδί στην εξέλιξη και την ανάπτυξη.

***

Επιτρέψτε μου να παραθέσω κάποια παραδείγματα για την Σουηδία:

Οι δημόσιες επενδύσεις σε παιδικούς σταθμούς δεν γίνονται μόνο για να επιτρέψουν στα παιδιά να ξεκινήσουν από μια σωστή αφετηρία στην ζωή τους, αλλά γίνονται επίσης προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα και στους δύο γονείς να απασχοληθούν σε μισθωτή εργασία.

Εννέα από τα δέκα παιδιά στην Σουηδία βρίσκονται σε δημόσιους παιδικούς σταθμούς. Αυτό σημαίνει ότι έχουμε επίσης ένα από τα υψηλότερα παγκοσμίως επίπεδα απασχόλησης των γυναικών.

Αυτό είναι σημαντικό για την οικονομική ανάπτυξη. Και είναι κάτι για το οποίο είμαστε περήφανοι.

Αντιλαμβάνομαι τις δημόσιες επενδύσεις στην εκπαίδευση ως μια κοινωνική επένδυση που επιτρέπει στον επιχειρηματικό τομέα να προσλαμβάνει κατάλληλα ειδικευμένο προσωπικό.

Δημιουργήσαμε κατά τα τελευταία 10 χρόνια πάνω από 100.000 νέες θέσεις στα κολέγια και τα πανεπιστήμια της Σουηδίας. Οι σουηδοί φοιτητές δεν πληρώνουν δίδακτρα. Το σύστημα ενίσχυσης των σπουδών είναι γενναιοδωρο. Ο στόχος μας είναι ένας μαθητής στους δύο να περάσει στην ανώτατη εκπαίδευση.

Η Σουηδία είναι μια από τις λίγες χώρες στον κόσμο, μαζί με το Ισραήλ που επενδύει στην έρευνα – συνολικά επενδύει πάνω από το 4% του ΑΕΠ της.

Αλλά η ανώτατη εκπαίδευση θα πετύχει τον στόχο της μόνο αν διαθέτουμε επαρκή βαθμό διορατικότητας ώστε να καταλάβουμε ότι η επόμενη γενιά ερευνητών είναι τα παιδιά που σήμερα βρίσκονται στο δημοτικό ή ακόμα καλύτερα στο νηπιαγωγείο.

Μια χώρα που αναζητεί τον εκσυγχρονισμό πρέπει να επενδύσει σε αυτές τις νεαρές ηλικίες.

Πως αλλιώς να οικοδομήσει μια ικανή κρίσιμη μάζα για την ανάπτυξη και την ποιότητα της έρευνας και της ανώτατης εκπαίδευσης; Πως να δημιουργήσει συρροή φοιτητών προς τα πανεπιστήμια;

Επιπλέον, οι δημόσιες επενδύσεις σε πολιτικές που αφορούν στην αγορά εργασίας παρέχουν τα απαραίτητα μέσα στους ανέργους ώστε να μπορούν να ανταγωνιστούν για τις νέες θέσεις εργασίας επί ίσοις όροις με οποιανδήποτε άλλο.

Όσο καλύτερα εκπαιδεύονται οι άνεργοι τόσο ευκολότερα θα είναι για τους εργοδότες να προσλάβουν κατάλληλα εξειδικευμένο προσωπικό.

Αυτό αποτελεί μια ουσιώδη προϋπόθεση για την διατήρηση του πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα.

Οι δημόσιες επενδύσεις στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, όπως π.χ. καλού επιπέδου αποζημιώσεις στις περιπτώσεις ανεργίας ή ασθένειας, κάνει τους ανθρώπους να νιώθουν ασφαλείς στη μέση μιας αλλαγής και μπορούν να αποτελέσουν μια γέφυρα μεταξύ του παλιού και του νέου.

Η πρόνοια γίνεται έτσι δημιουργική.

Αν ο κόσμος νιώθει ανασφάλεια, δεν θα θέλει να επενδύσει σε πράγματα που προωθούν την ανάπτυξη μακροπρόθεσμα – να αλλάξει εργασία, να ξεκινήσει μια ατομική επιχείρηση, να μετακομίσει σε νέο σπίτι ή ακόμα και να φέρει ένα νέο παιδί στο κόσμο.

Σήμερα, είναι πάρα πολλοί οι Ευρωπαίοι που βλέπουν το αύριο ως απειλή. Αυτή είναι ίσως η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ της Ευρώπης και των ισχυρών αναδυόμενων αγορών.

Αν ο κόσμος βλέπει το αύριο σαν μια απειλή, θα γυρίσει την πλάτη του στο μέλλον.

Η δημόσια πρόνοια αντιπροσωπεύει την ασφάλεια που απαιτείται για να γίνει αποδεκτή η αλλαγή.

***

Αλλά η δημόσια πρόνοια ωστόσο, δεν είναι δωρεάν. Δεν υπάρχουν δωρεάν κοινωνικά δικαιώματα – οποιοδήποτε κοινωνικό μοντέλο και αν επιλεγεί.

Υπάρχουν λοιπόν διάφορα μοντέλα χρηματοδότησης των κοινωνικών συστημάτων στις διάφορες χώρες.

Κάποια μοντέλα βασίζονται κατά κύριο λόγο στο αντίτιμο που δίνεται για τα διάφορα κοινωνικά αγαθά. Έχουν όμως μια βαθιά διασπαστική επίδραση εφόσον η πρόσβαση του κόσμου στα κοινωνικά αγαθά εξαρτάται από την δυνατότητά τους να πληρώσουν.

Υπάρχουν επίσης άλλα μοντέλα που περιλαμβάνουν ένα μείζον στοιχείο ασφάλειας που συνδέεται με τον εργοδότη.

Το πρόβλημα εδώ είναι ότι ο κόσμος που για διάφορους λόγους είναι εκτός αγοράς εργασίας δεν καλύπτεται πλήρως.

Το σουηδικό μοντέλο χρηματοδοτείται κυρίως από τους φορολογούμενους.

Η απόφαση αυτή είναι άκρως ιδεολογική.

Ένα κοινωνικό σύστημα που χρηματοδοτείται από την φορολογία βασίζεται στην πεποίθηση ότι κάποια κοινωνικά αγαθά είναι τόσο σημαντικά για τον κόσμο που πρέπει να αντιμετωπίζονται ως κοινωνικά αγαθά. Θα πρέπει να προσφέρονται με βάση την ανάγκη και όχι την ικανότητα πληρωμής τους. Θα πρέπει να είναι προσιτά για όλους και όχι μόνο για κάποιους.

Αν αντικαταστήσουμε τους φόρους με άλλες επιλογές χρηματοδότησης, πιθανόν να δούμε το κοινωνικό μοντέλο να αλλάζει χαρακτήρα και να μετατρέπεται σε ένα από αυτά τα λιγότερο φιλόδοξα κοινωνικά μοντέλα.

Ωστόσο, η κύρια διαφορά μεταξύ της φορολογίας και των άλλων τρόπων χρηματοδότησης της πρόνοιας είναι η αναδιανεμητική επίδραση των φόρων.

Όλοι πληρώνουμε φόρους ανεξαρτήτως του πόσες κοινωνικές υπηρεσίες χρησιμοποιούμε προσωπικά. Κατά συνέπεια ένα κοινωνικό σύστημα που βασίζεται στην φορολογία οδηγεί στην αναδιανομή μεταξύ των διαφόρων ομάδων του πληθυσμού.

Το να πληρώνεις το αντίτιμο για κάθε κοινωνικό αγαθό δεν συμβάλλει κατά τον ίδιο τρόπο στην εξίσωση. Η χρηματοδότηση μέσω ιδιωτικής ασφάλειας γενικώς αυξάνει τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες.

Αλλά οι φόροι πρέπει, βεβαίως να είναι σχεδιασμένοι με τέτοιο τρόπο ώστε να τονώνουν την εργασία και την παραγωγή.

Αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο όπου ο σχεδιασμός του κάθε ατομικού φόρου μπορεί να έχει θετικές και αρνητικές συνέπειες στην οικονομική ανάπτυξη.

Στην Σουηδία κάνουμε συνεχείς αλλαγές στο φορολογικό μας σύστημα – αλλά χωρίς να αποδυναμώσουμε το συνολικό φορολογικό εισόδημα που είναι απαραίτητο για την υποστήριξη του κοινωνικού μας συστήματος.

***

Ποιες είναι λοιπόν οι προκλήσεις για το μέλλον του συστήματός μας;

Κάποιοι λένε ότι η παγκοσμιοποίηση θα εμποδίσει την Σουηδία να ακολουθήσει τις κοινωνικές της επιδιώξεις. Θα απαντούσα σε αυτούς ότι οι κοινωνικές μας επιδιώξεις είναι η απάντηση στον σημερινό παγκοσμιοποιημένο κόσμο.

Υπάρχουν ωστόσο μαύρα σύννεφα στον ορίζοντα.

Θα αναφερθώ εν συντομία σε τρεις προκλήσεις, που ισχύουν για όλα τα κοινωνικά μοντέλα, αλλά ίσως χαρακτηρίζουν με πιο ευδιάκριτο τρόπο το γενικό κοινωνικό μοντέλο της Σουηδίας:

Πρώτον και σημαντικότερο, μια από τις μεγαλύτερες απειλές για ένα αποτελεσματικό μοντέλο είναι αποδυνάμωση των δημοσίων οικονομικών. Το έλλειμμα στα δημόσια οικονομικά έχει ως αποτέλεσμα η χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα να γίνεται με δανεισμό.

Όταν ένα όλο και αυξανόμενο ποσό των εσόδων των φόρων χρησιμοποιείται για να καλυφθεί το έλλειμμα αυτό, τότε η ποιότητα του κράτους πρόνοιας πάσχει. Η δημόσια υποστήριξη στο κράτος πρόνοιας φθίνει – και κατά κύριο λόγο εκ μέρους των πιο εύπορων ομάδων.

Κινδυνεύουμε έτσι όμως να καταλήξουμε σε μια κατάσταση όπου εκτεταμένες φορολογικές μειώσεις απαιτούνται ως αντάλλαγμα για ιδιωτικές κοινωνικές λύσεις.

Θα δούμε τότε μια «επανάσταση των πλουσίων» κατά του γενικού κοινωνικού μοντέλου. Τα λιγότερο εύπορα μέλη της κοινωνίας θα υποφέρουν περισσότερο από μια τέτοια εξέλιξη.

Για αυτό τον λόγο, είναι σημαντικό ότι μια ανοδική πορεία της οικονομίας θα παράγει ένα επίπεδο δαπανών που δεν θα μπορεί να διατηρηθεί κατά την ύφεση.

Πρέπει να είμαστε πάντα προετοιμασμένοι να εισπράττουμε τους φόρους που απαιτούνται ώστε να χρηματοδοτηθεί η φιλόδοξη κοινωνική μας πολιτική. Και για αυτό τον λόγο, πρέπει πάνω απ' όλα να δοθεί προτεραιότητα στον αγώνα για υψηλά ποσοστά απασχόλησης.

Κάθε υπεύθυνη κυβέρνηση πρέπει να διατηρεί ένα ανοιχτό διάλογο με τους πολίτες της πάνω σε αυτό το ζήτημα. Τι μπορούμε να καταφέρουμε να εφαρμόσουμε κατά την θητεία αυτή; Πόσο μακριά μπορούμε να πάμε; Πως επιλέγουμε τις προτεραιότητές μας;

Η απρόσεκτη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών υπονομεύει τα θεμέλια της κοινωνικής πολιτικής.

***

Δεύτερον, μια άλλη πρόκληση που αντιμετωπίζουν τα κοινωνικά συστήματα είναι η πρόσληψη μιας νέας γενιάς απασχολούμενων στον κοινωνικό τομέα.

Στις περισσότερες χώρες, οι γυναίκες κυριαρχούν στο εργατικό δυναμικό των σχολείων, της υγείας και των κοινωνικών υπηρεσιών. Την ίδια στιγμή – και ίσως γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο – οι μισθοί του δημοσίου είναι χαμηλότεροι από αυτούς του ιδιωτικού τομέα.

Αυτό είναι πρόβλημα σήμερα – και θα είναι ένα ακόμα μεγαλύτερο πρόβλημα αύριο.

Αν οι σημερινές γενεές αισθάνονται ότι η εργασία στο δημόσιο δεν ανταποκρίνεται στις απαιτούμενες προϋποθέσεις, τότε θα γυρίσουν την πλάτη τους σε αυτές.

Και αν το δημόσιο αντιμετωπίσει δυσκολίες στις προσλήψεις ικανών στελεχών, τότε η ποιότητα των κοινωνικών υπηρεσιών μακροπρόθεσμα θα απειληθεί – και μαζί με αυτή, τα δικαιώματα των πολιτών για ποιοτική παιδεία, υγεία και κοινωνικές υπηρεσίες.

Υπάρχουν κάποια θέματα που πρέπει να αντιμετωπίσουμε στον τομέα αυτό.

Από την πλευρά της Σουηδίας, είναι ξεκάθαρο ότι ο δημόσιος τομέας αποτελεί το κατώφλι μιας αλλαγής γενεών. Ο μέσος όρος ηλικίας των σημερινών υπαλλήλων είναι σχετικά ψηλός. Λόγω ηλικίας, πολλοί από αυτοί θα έχουν σταματήσει να εργάζονται μέχρι το 2020.

Για τον λόγο αυτό, είναι ζωτικής σημασίας να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες εργασίας στο δημόσιο τομέα.

Αυτό δημιουργεί απαιτήσεις για τις ίδιες θέσεις εργασίας – να είναι ασφαλείς και πλήρους απασχόλησης.

Δημιουργεί απαιτήσεις για το περιεχόμενο της εργασίας – οι εργαζόμενοι θα πρέπει να εργάζονται σε έναν ενδιαφέροντα χώρο εργασίας που να τους παρακινεί και θα τους επιτρέπει να επηρεάσουν το εργασιακό τους περιβάλλον.

Δημιουργεί απαιτήσεις για τις συνθήκες εργασίας – οι άνθρωποι θα πρέπει να μπορούν να ζουν από τους μισθούς τους και όχι να είναι αναγκασμένοι να έχουν μια σειρά από εργασίες προκειμένου να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στις προσωπικές τους ανάγκες και σε αυτές της οικογένειάς τους.

Αν η κοινωνία δεν καταφέρει να προσφέρει στους νέους ιδιαίτερως καλές συνθήκες εργασίας, θα αρνηθούν να εργαστούν στο δημόσιο τομέα.

Αυτό θα ήταν μια αρνητική εξέλιξη για κάθε χώρα που αγωνίζεται να αποκτήσει ένα κοινωνικό κράτος σκανδιναβικού τύπου.

***

Τρίτη και τελευταία η δημογραφική πρόκληση.

Ο προσδόκιμος χρόνος ζωής στον ανεπτυγμένο κόσμο θα συνεχίσει να αυξάνεται.

Το γεγονός ότι πετύχαμε να οργανώσουμε τις κοινωνίες μας ώστε να μπορούν να ζήσουν περισσότερο, αποτελεί θρίαμβο για την ανθρωπότητα.

Αυτό από μόνο του δεν αποτελεί πρόβλημα όσον αφορά την χρηματοδότηση του κοινωνικού μας συστήματος στο μέλλον. Οι μελλοντικές γενιές ηλικιωμένων θα είναι πιο υγιείς από τις σημερινές.

Όταν αναφερόμαστε στη δημογραφική πρόκληση για το κράτος πρόνοιας, είναι ο αριθμός των ηλικιωμένων σε κάθε δεδομένη στιγμή που αποτελεί την πρόκληση.

Από το 2010 και κυρίως από το 2020 και μετά θα πραγματοποιηθούν ουσιαστικές αλλαγές στην ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού – τόσο στην Σουηδία όσο και σε άλλες βιομηχανικές χώρες.

Μόλις η γενιά του '40 απαιτήσει φροντίδα και η γενιά του '60 συνταξιοδοτηθεί, τότε η σύνθεση του πληθυσμού θα αρχίσει να υφίσταται σημαντικές αλλαγές.

Τότε είναι που η δημογραφική πίεση στην οικονομία θα αρχίσει να γίνεται πραγματικά αισθητή.

Με άλλα λόγια, λιγότεροι φορολογούμενοι θα πρέπει να στηρίξουν έναν αυξανόμενο πληθυσμό συνταξιούχων, ενώ συγχρόνως θα αυξάνονται και τα βάρη συντήρησης του ενεργού πληθυσμού.

Η εξέλιξη αυτή αποκτά ιδιαίτερα σοβαρό χαρακτήρα από το γεγονός ότι ο χρόνος εργασίας συρρικνώνεται όλο και περισσότερο – νέοι άνθρωποι μπαίνουν στην αγορά εργασίας όλο και αργότερα, και πολλοί είναι αυτοί που εγκαταλείπουν πρόωρα την εργασία τους, για παράδειγμα μέσω του συστήματος πρόωρης συνταξιοδότησης.

Ο έγκαιρος προγραμματισμός απέναντι στην εξέλιξη αυτή είναι απολύτως απαραίτητος για την χρηματοδότηση της κοινωνικής πολιτικής στο μέλλον.

Στο πλαίσιο αυτό, ο καθένας που επιθυμεί να διαφυλάξει το δημόσιο σύστημα πρόνοιας πρέπει να εργαστεί σε μια σειρά διαφορετικά επίπεδα.

Πρέπει να εργαστούμε με στόχο την τόνωση της ανάπτυξης και να δημιουργήσουμε περισσότερες θέσεις εργασίας ώστε να αυξηθεί ο αριθμός των φορολογουμένων.

Πρέπει να διασφαλίσουμε ότι οι θέσεις εργασίας τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα θα είναι προσαρμοσμένες κατά τέτοιο τρόπο που να επιτρέπουν στους πιο ηλικιωμένους υπαλλήλους να εργαστούν ακόμη λίγα χρόνια.

Πρέπει να συνεχίσουμε την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του δημοσίου κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι φόροι να χρησιμοποιούνται με αποδοτικό και αποτελεσματικό τρόπο.

Πρέπει να δημιουργήσουμε βιώσιμα συνταξιοδοτικά συστήματα που να προσαρμόζονται καλύτερα στην οικονομική ανάπτυξη.

Πρέπει να προστατέψουμε τις ευρύτερες φορολογικές βάσεις και να αναπτύξουμε ένα φορολογικό σύστημα που να εγγυάται ότι η μελλοντική χρηματοδότηση του κοινωνικού συστήματος εξασφαλίζεται.

Κύριες και κύριοι,

Το κοινωνικό μοντέλο συμβάλλει, κατά μεγάλο μέρος, στη διαμόρφωση μιας σύγχρονης κοινωνίας, αλλά η σύγχρονη κοινωνία χαρακτηρίζεται επίσης από τις επιλογές που γίνονται.

Οι δημόσιες επενδύσεις στον τομέα της παιδικής μέριμνας και στις προσχολικές υποδομές δεν βοηθούν σε τίποτα απολύτως αν δεν υπάρχει στο μέλλον καθαρό οξυγόνο για να αναπνεύσουν τα παιδιά μας.

Όταν έγινα Πρωθυπουργός του 1996, θέσαμε ως στόχο στις προγραμματικές μας δηλώσεις την προώθηση ενός Πράσινου Κοινωνικού Κράτους.

Πριν από 12 χρόνια σχεδόν κανένας δεν συζητούσε τους κινδύνους που αντιπροσώπευε για το περιβάλλον η υπερθέρμανση του πλανήτη που είχε ξεκινήσει. Σήμερα οι κλιματικές αλλαγές αποτελούν ίσως την μεγαλύτερη απειλή για τη ζωή μας.

Για μένα το θέμα του περιβάλλοντος είναι πρώτα απ' όλα θέμα ηθικό.

Κοινή μας αποστολή είναι να προστατέψουμε τον πλανήτη και να τον αφήσουμε σε καλύτερη κατάσταση από αυτή που τον κληρονομήσαμε. Τα παιδιά μας και τα εγγόνια μας θα μας θεωρήσουν υπεύθυνους γι' αυτό.

Στη Σουηδία, η πρώην Σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση είχε θέσει ως στόχο να αποδεσμευτεί η χώρα μας από την ανάγκη για πετρέλαιο έως το 2020. Αυτό αποτελεί μια φιλόδοξη πρόκληση, ειδικότερα στον τομέα των μεταφορών, είναι πάντως κάτι εφικτό.

Η μελλοντική στρατηγική για την ενέργεια πρέπει να βασίζεται σε καθαρές και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Τα βιολογικά καύσιμα – η αξιοποίηση της σοδιάς που σου αποφέρουν τα κτήματα και τα δάση σου, αποτελεί σημαντικό τμήμα της λύσης στο ενεργειακό πρόβλημα που θα αντιμετωπίσει η περιοχή μας στο μέλλον.

Σήμερα βλέπουμε πολλούς δήμους της Σουηδίας να επενδύουν σε εργοστάσια βιοαερίου προκειμένου να ενισχύσουν το δημόσιο σύστημα μεταφορών με καύσιμα και ενέργεια. Βλέπουμε αγρότες που πωλούν την σοδιά τους για την δημιουργία καυσίμων αντί τροφίμων.

Αυτή είναι η κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσει μια χώρα πλούσια σε αγρούς και δάση.

Αλλά υπάρχει και άλλος ένας τομέας καθαρών και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που προσφέρει μεγάλες ευκαιρίες τόσο στην Σουηδία όσο και στην Ελλάδα: αναφέρομαι στην αιολική ενέργεια.

Επιτρέψτε μου να δώσω μια ιστορική προοπτική στο θέμα.

Το 1850 – πριν δηλαδή από ενάμιση αιώνα – υπήρχαν περίπου 500.000 ανεμόμυλοι στην Ευρώπη. Σήμερα ο ίδιος αριθμός υπερσύγχρονων σταθμών παραγωγής αιολικής ενέργειας θα επέτρεπε παραγωγή αντίστοιχη με την ετήσια συνολική ζήτηση ενέργειας στην Ευρώπη.

Ίσως να μην φτάσουμε μέχρι εκεί, αλλά φαίνεται ότι υπάρχουν τεράστιες δυνατότητες στην αιολική ενέργεια.

Είμαι χαρούμενος που βλέπω την Ελλάδα να επενδύει σε αυτή την μορφή ως λύση για τις μελλοντικές ενεργειακές της ανάγκες – αυτή είναι η σωστή κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθηθεί.

***

Κύριες και κύριοι,

Οι επενδύσεις που έγιναν στη Σουηδία κατά τα δέκα τελευταία χρόνια σε λύσεις φιλικές προς το περιβάλλον τώρα αρχίζουν να αποφέρουν καρπούς. Βρισκόμαστε στο μεταίχμιο μιας σημαντικής εξέλιξης.

Μια από τις πολλές επιχειρήσεις στην Σουηδία που αποτελούν επιτυχημένο παράδειγμα αξιοποίησης τέτοιων μορφών ενέργειας είναι η εταιρεία «Deltawind». Πρόκειται για μια εταιρεία που το 2006 έλαβε μια παραγγελία από την Κίνα για κατασκευή εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας ύψους 30 εκ. περίπου ευρώ.

Σήμερα αυτή η εταιρεία ευημερεί, προσφέρει προστιθέμενη αξία στις παγκόσμιες προσπάθειες που γίνονται για την ανατροπή των κλιματικών αλλαγών, δημιουργεί θέσεις εργασίας και εισοδήματα.

Νέες φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες, επενδύσεις, ανάπτυξη, θέσεις εργασίας – όλα αυτά είναι τμήμα μια σύγχρονης κοινωνίας και ενός σύγχρονου τρόπου σκέψης.

Αλλά δεν προσφέρονται δωρεάν!

Η εμπειρία μου λέει, ότι η αγορά δεν επιλύει από μόνη της αυτό το πρόβλημα.

Απαιτείται μια πολιτική ηγεσία – που επιθυμεί να χρησιμοποιεί συγχρόνως ως εργαλεία τη φορολογία και τις επιδοτήσεις - ώστε να αλλάξει την νοοτροπία των επιχειρήσεων και του κόσμου.

Απαιτούνται δημόσιες επενδύσεις και νομοθεσία.

Απαιτούνται ανεξάρτητες αρχές που θα ελέγχουν ότι οι στόχοι των επενδύσεων και της νομοθεσίας υλοποιούνται.

Ελπίζω, η Σουηδία με την νέα κυβέρνησή της να συνεχίσει να επενδύει σε φιλικές προς το περιβάλλον λύσεις. Ο τομέας αυτός είναι ήδη ένας από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους εξαγωγικούς τομείς.

***

Κύριες και Κύριοι,

Η δημόσια κοινωνική πολιτική – ή το Σουηδικό μοντέλο, αν προτιμάτε – εξακολουθεί να είναι σύγχρονο και στραμμένο προς το μέλλον.

Εάν θέλουμε ο κόσμος να ενστερνιστεί το καινούργιο με ενθουσιασμό, εάν θέλουμε να μας δοθεί η ευκαιρία, ακόμα και όταν οι πιθανότητες είναι περιορισμένες, τότε η κοινωνική ασφάλεια είναι ζωτικής σημασίας.

Εάν θέλουμε ο κόσμος να μην φοβάται το μέλλον, τότε ένα εκπαιδευτικό σύστημα ανοιχτό σε όλους είναι ο δρόμος που πρέπει να ακολουθήσουμε.

Το σουηδικό μοντέλο μας δίνει τη δύναμη να ψάξουμε για νέες επιλογές που θα ενστερνιστούμε.

Γι' αυτό θεωρείται σύγχρονο.

Ευχαριστώ κυρίες και κύριοι!